

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

«Πιανιστική συνοδεία του βιολιστικού ρεπερτορίου της μεθόδου Suzuki (βιβλία 1, 2 και 3): Από τη μελέτη στη συνοδεία σε ομαδικά μαθήματα βιολιού»

ΔΕΜΕΡΤΖΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Α.Μ. msa16005

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΛΗΔΑ ΣΤΑΜΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
A. Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΟΥΖΟΥΚΙ	3
A1. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΣΟΥΖΟΥΚΙ	3
A2. Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΣΟΥΖΟΥΚΙ	4
A3. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΣΟΥΖΟΥΚΙ	6
B. ΤΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ	8
B1. ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	8
B2. Η ΣΥΝΟΔΕΙΑ	10
B3. ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΜΕ ΣΥΝΟΔΕΙΑ	11
B4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΙΑΝΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΕΙΑΣ ΑΠΟ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ	11
B5. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ	13
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 – ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΟΝΕΑ	14
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 – ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΑΣΚΑΛΟΥ	16
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	18

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κείμενο που ακολουθεί είναι το γραπτό παραδοτέο του πτυχιακού πρότζεκτ με τίτλο «Πιανιστική συνοδεία του βιολιστικού ρεπερτορίου της μεθόδου βιολιού» που εκπονήθηκε από τον φοιτητή Δεμερτζίδα Νικόλαο με επιβλέπουσα καθηγήτρια την κ. Λήδα Στάμου την ακαδημαϊκή περίοδο 2019-2020. Το πρότζεκτ αφορούσε την παροχή συνοδείας πιάνου από τον φοιτητή σε ομαδικά μαθήματα κλασικού βιολιού της μεθόδου Suzuki για μαθητές ηλικίας 4 ετών και άνω στο πλαίσιο του προγράμματος «Baby Artist». Στο παρόν κείμενο θα παρουσιαστεί το πρότζεκτ μέσα από τέσσερις γενικές θεματικές ενότητες : το ιστορικό, φιλοσοφικό υπόβαθρο της μουσικοπαιδαγωγικής μεθόδου Suzuki, τα βασικά μεθοδολογικά χαρακτηριστικά της μεθόδου, την αναλυτική περιγραφή των διαδικασιών του πρότζεκτ και την αποτίμηση/συμπεράσματα από το πρότζεκτ.

A. Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΟΥΖΟΥΚΙ

A1. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ SUZUKI

Η Μέθοδος Suzuki (ή Μέθοδος Εκπαίδευσης Ταλέντου ή Μέθοδος της Μητρικής Γλώσσας) είναι η κύρια μουσικοπαιδαγωγική μέθοδος στην οποία βασίζονται τα μαθήματα του προγράμματος «ΒΙΟΛΙΣΤΕΣ» του *Baby Artist* που λειτουργεί στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας υπό την επιστημονική επίβλεψη της καθηγήτριας Λήδας Στάμου και στοχεύει στην ανάπτυξη του μουσικού ταλέντου όλων των παιδιών από τη βρεφική κιόλας ηλικία. Η μέθοδος Suzuki είναι μια προσέγγιση και φιλοσοφία για την εκμάθηση μουσικών οργάνων που ανέπτυξε ο Ιάπωνας μουσικός, παιδαγωγός και φιλόσοφος Shinichi Suzuki (1898-1998).

Πατέρας του Shinichi ήταν ο Masakichi Suzuki, ένας σημαντικός και πρωτοπόρος κατασκευαστής οργάνων της Ιαπωνίας. Ο Shinichi δούλεψε στο εργαστήριο του πατέρα του, όπου γνώρισε το βιολί το οποίο έμαθε και αγάπησε. Η σπουδή του πάνω στο βιολί και οι δυσκολίες που συνάντησε στην πορεία του τον επηρέασαν στο παιδαγωγικό του έργο. Σημαντική εμπειρία για τον ίδιο ήταν, αργότερα, η διαβίωσή του για 8 χρόνια στη Γερμανία, όπου γνωρίστηκε και ανέπτυξε φιλία μεταξύ άλλων και με τον Albert Einstein. Μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου το 1945 ξεκίνησε την μέθοδο «Εκπαίδευσης Ταλέντου» διδάσκοντας σε ένα ωδείο στο Ματσουμότο της Ιαπωνίας. Η διδασκαλία του βασιζόταν σε μια βασική διαπίστωση: εφόσον τα παιδιά μαθαίνουν σε πολύ μικρή ηλικία και με φυσικό τρόπο να κατανοούν και χειρίζονται τη μητρική τους γλώσσα,

αυτό μπορεί να αποτελέσει έναν τέλειο τρόπο μουσικής αγωγής και εκπαίδευσης¹. Η μέθοδος του εξασφάλιζε ότι κανένας μαθητής δεν αποτύγχανε καθώς οι ικανότητες αναπτύσσονταν με φυσικό τρόπο, καθιστώντας τη μουσική μέρος του εαυτού τους (Στάμου 2012, 15-19).

Η μέθοδος που ανέπτυξε ο Suzuki έφτασε στις Η.Π.Α. το 1959, με μια ταινία 7 λεπτών που απεικόνιζε μια εκτέλεση μαθητών της μεθόδου Suzuki του Κοντσέρτου για Δύο Βιολιά του Μπαχ και προβλήθηκε στο Oberlin College του Ohio. Η προβολή αυτή προκάλεσε έντονο ενδιαφέρον για τη μέθοδο. Τελικά, έπειτα από τις συναυλίες και διαλέξεις που παραχώρησε ο Suzuki με μαθητές ηλικίας 5-14 ετών το 1964 και τα επαινετικά σχόλια που αυτές προκάλεσαν, η «Εκπαίδευση Ταλέντου» εξαπλώθηκε ταχύτατα στις Η.Π.Α (Στάμου 2012, 21-22).

A2. Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ SUZUKI

«Ο σπόρος χρειάζεται χρόνο και ερεθίσματα»-S. Suzuki (1983).

Η μουσικοπαιδαγωγική προσέγγιση του Shinichi Suzuki βασίζεται, όπως προαναφέραμε, σε μία φαινομενικά «αυτονόητη» αλλά πολύ σημαντική παρατήρηση: όλα τα παιδιά μαθαίνουν να κατανοούν και να χειρίζονται την μητρική τους γλώσσα, όσο δύσκολη κι αν φαίνεται σε όσους δεν την γνωρίζουν, από πολύ μικρή ηλικία. Για τον Suzuki, αυτό είναι ένα μεγάλο επίτευγμα. Η μέθοδος μέσω της οποίας αυτό πραγματοποιείται, μπορεί επομένως να εφαρμοστεί και σε άλλου είδους δεξιότητες, όπως οι μουσικές, για να παράγει σπουδαία αποτελέσματα.

«Ένας ζωντανός οργανισμός αποκτά ταλέντο ανταποκρινόμενος στην εξωτερική περιβαλλοντική διέγερση και προσαρμοζόμενος σε όλα τα πράγματα που τον περιβάλλουν. Ταλέντο είναι τον προίον της δύναμης για ζωή: επομένως, δεν υπάρχει ταλέντο χωρίς εξωτερική διέγερση». («Νόμος της ικανότητας»- Suzuki 1998, 2)

Η θεμελιώδης θέση για την μέθοδο Suzuki, σύμφωνη με τις παραπάνω σκέψεις, είναι ότι όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται με δυνατότητα να προσαρμοστούν, να μάθουν και να καλλιεργήσουν της ικανότητές τους. Ο Suzuki, εξάλλου δεν πίστευε ότι το ταλέντο είναι έμφυτο (Suzuki 1981, 1). Η ικανότητα δεν προκύπτει από την κληρονομικότητα αλλά από την εκπαίδευση² (Στάμου 2012, 27). Όπως παρατηρούμε στη διαδικασία εκμάθησης της μητρικής γλώσσας, ο βασικός παράγοντας που συμβάλλει στην καλλιέργεια του ταλέντου είναι η δημιουργία ενός θετικού περιβάλλοντος-πρόσφορου εδάφους ήδη από την γέννησή του παιδιού:

¹ «Indeed, all children everywhere in the world are brought up by perfect educational method: their mother tongue. Why not apply this to other faculties?» (Suzuki 1983, 5) – (Πράγματι, όλα τα παιδιά παντού στον κόσμο αναθρέφονται με την τέλεια εκπαιδευτική μέθοδο: την μητρική τους γλώσσα. Γιατί να μην το εφαρμόσουμε αυτό σε άλλες ικανότητες;)

² «Everyone Has a Sprout of Talent» (Suzuki 1981) – (Ο καθένας έχει ένα βλαστάρι ταλέντου).

«Θεωρώντας ότι πίσω από την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας κρύβεται ο τελειότερος μηχανισμός μάθησης και εκπαίδευσης, ο Σουζούκι υπέθεσε ότι αν η μουσική περιβάλλει τα παιδιά από την στιγμή της γέννησής τους μέσα σε ένα θετικό περιβάλλον ενίσχυσης και επανάληψης, όπως συνήθως συμβαίνει και με τη γλώσσα, τότε μέχρι την ηλικία των 5 χρόνων τα παιδιά θα είναι σε θέση να κατανοούν, να δημιουργούν και να επικοινωνούν μέσω της μουσικής με την ίδια ευκολία και φυσικότητα με την οποία κατανοούν, δημιουργούν και επικοινωνούν μέσω της γλώσσας» (Στάμου, 2002). Κατάλληλο μουσικό περιβάλλον αποτελεί η επαναλαμβανόμενη έκθεση σε εποικοδομητικά μουσικά ακούσματα για όσο περισσότερο χρονικό διάστημα γίνεται, όπως δηλαδή συμβαίνει και με την γλώσσα (Suzuki 1981)-(Starr 1976, 7). Μάλιστα, η συστηματική έκθεση σε μουσικά ερεθίσματα είναι καλό να ξεκινά από πολύ μικρή ηλικία³ επειδή τα πρώτα χρόνια της ζωής είναι, αποδεδειγμένα, καθοριστικά για την εκπαίδευση και εξέλιξη του ανθρώπου.

Η παραγωγή επαγγελματιών μουσικών δεν είναι αυτοσκοπός στην Εκπαίδευση Ταλέντου.⁴ Ο Suzuki έδινε βαρύτητα στην ανάγκη να περιβάλλεται το παιδί από σεβασμό και αγάπη, ώστε να καλλιέργούνται τα ψυχικά χαρίσματά του και να διαπλάθεται ο χαρακτήρας του, καθώς πίστευε ότι η καλλιέργεια αυτών των αρετών πρέπει να είναι ο κύριος σκοπός της Εκπαίδευσης Ταλέντου (Στάμου 2012, 31-34, 37)

A3. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ SUZUKI

Η μέθοδος Suzuki για την εκμάθηση μουσικών οργάνων, χτίζεται πάνω στο τρίγωνο «γονιός-δάσκαλος-μαθητής». Το τρίγωνο αυτό χαρακτηρίζεται ως «ισόπλευρο», εφόσον κάθε πλευρά του είναι εξίσου σημαντική. Ο ρόλος του γονέα είναι πολύ

---

³ Ο Suzuki παραθέτει, στο «Ability Development from Age Zero» (σελ. 55), τον παρακάτω χαρακτηριστικό διάλογο, ανάμεσα στον Δαρβίνο και σε μια μητέρα:

(μητέρα) -Ποια ηλικία είναι η καλύτερη για να αρχίσει η εκπαίδευση ενός παιδιού;

(Δαρβίνος) -Τι ηλικία έχει το παιδί σας;

(μητέρα) -Είναι 18 μηνών.

(Δαρβίνος) -Τότε έχετε ήδη αργήσει 18 μήνες.

⁴ «The purpose of Talent Education is not to train professional musicians, but to train fine musicians, and then through music, the student will show a high ability in whatever field he might choose» - (Σκοπός της Εκπαίδευσης Ταλέντου δεν είναι να εκπαιδεύσει επαγγελματίες μουσικούς, αλλά να εκπαιδεύσει καλούς μουσικούς και έπειτα μέσω της μουσικής, ο μαθητής θα δείξει υψηλή ικανότητα σε οποιοδήποτε πεδίο επιλέξει) (Hermann 1981, 15)

καθοριστικός για τη πορεία της διδασκαλίας, σε σύγκριση με τον ρόλο που έχει σε άλλους, συμβατικούς τρόπους διδασκαλίας. Ο γονέας χαρακτηρίζεται ως «δάσκαλος για το σπίτι». Απαιτείται, λοιπόν, από τον γονέα συνεχές ενδιαφέρον και συμμετοχή στη μουσική μαθησιακή πορεία του παιδιού του. Για να μάθει ο γονέας τον ρόλο του δασκάλου προετοιμάζεται και καταρτίζεται απευθείας από τον δάσκαλο παρακολουθώντας με το παιδί μαθήματα άλλων παιδιών/γονέων και λαμβάνοντας την κατάλληλη ενημέρωση σε συναντήσεις εκπαίδευσης γονέων. Η παρουσία του γονέα στα μαθήματα μαζί με το παιδί είναι επιβεβλημένη, καθώς και η φροντίδα για την μελέτη του παιδιού και για τη δημιουργία θετικού μουσικού περιβάλλοντος στο σπίτι. (Στάμου 2012, 38-43).

Ο δάσκαλος Suzuki οφείλει να έχει πολύπλευρες γνώσεις και ικανότητες. Πέραν των αυτονόητων γνώσεων μουσικής θεωρίας και των δεξιοτήτων πάνω στο όργανο το οποίο διδάσκει, οφείλει να γνωρίζει τη σχολική και προσχολική ψυχολογία, να είναι ικανός στην εκπαίδευση και καθοδήγηση του γονέα, να θέτει τις σωστές προσδοκίες και κυρίως να μπορεί να επικοινωνεί σωστά με τα παιδιά. Πρέπει να έχει υπομονή (χωρίς τον καταναγκασμό που συχνά υπαινίσσεται η έννοια αυτή στο διδακτικό πλαίσιο) και να απολαμβάνει τη δουλειά του. Για έναν δάσκαλο Suzuki είναι σημαντικό επίσης να μπορεί να παρουσιάζει ένα θέμα με ποικίλους τρόπους ώστε να το κατανοήσει ο μαθητής (Στάμου 2012, 43-45). Ο δάσκαλος Suzuki θα πρέπει να επικεντρώνεται σε ένα μόνο στοιχείο ή τεχνικό πρόβλημα τη φορά, και να χτίζει σταδιακά την κατανόηση και δεξιότητα του παιδιού. Η συνεχής και ταυτόχρονη επισήμανση πολλαπλών αδυναμιών του παιδιού δημιουργεί σύγχυση στο παιδί, δεν το βοηθά να απομονώσει τα προβλήματα και να δουλέψει ξεχωριστά και με σαφήνεια πάνω σε αυτά, και βεβαίως αποθαρρύνει τον μαθητή (Starr 1976, 14).

Η Εκπαίδευση Ταλέντου μπορεί να ξεκινήσει από την ηλικία των 2 ή 3 ετών. Σε αυτήν την ηλικία τα παιδιά μπορούν ήδη να διδαχθούν σημαντικές δεξιότητες στο όργανο που μαθαίνουν. Για παράδειγμα, όσοι μαθητές διδάσκονται βιολί, μπορούν να διδαχθούν την σωστή τεχνική για το κράτημα του δοξαριού καθώς και την σωστή τοποθέτηση του οργάνου και στάση του σώματος. Επίσης, διδάσκονται γενικότερες μουσικές ικανότητες πέρα από αυτές που σχετίζονται με το όργανο (στοιχειώδης μελωδική και ρυθμική αγωγή). Η διδασκαλία όλων αυτών των θεμελιωδών δεξιοτήτων γίνεται αργά και σταδιακά, με συνεχή επανάληψη και με βιωματικό τρόπο καθώς ενεργοποιείται και αξιοποιείται η ενστικτώδης τάση και ικανότητα για μίμηση που έχουν τα μικρά παιδιά.

Η καλλιέργεια των ικανοτήτων στη μέθοδο Suzuki προϋποθέτει να υπάρχουν τα κατάλληλα κίνητρα και η σωστή επιβράβευση. Η ενθάρρυνση πρέπει να είναι συνεχής και τα άγχη να ξεπερνιούνται. Υπάρχει συνεχής μέριμνα από δάσκαλο και γονιό να δημιουργούνται κίνητρα στο μαθητή για το μάθημα και τη μελέτη. Τα κίνητρα αυτά μπορεί να είναι εξωτερικά στην αρχή, ωστόσο πολύ εστιασμένα δουλεύονται ώστε να μετουσιωθούν σε εσωτερικά κίνητρα. Σε κάθε περίπτωση ο

εξαναγκασμός αποφεύγεται⁵. Η επιβράβευση γίνεται σε κάθε στάδιο και είναι διαβαθμισμένη. Για να μην αποθαρρυνθεί ο μαθητής, ο δάσκαλος και ο γονέας συνιστάται να μην συζητούν τυχόν προβλήματά του όταν το παιδί είναι παρόν. Το παιδί πρέπει να αντιμετωπίζεται με σεβασμό και μην να σχολιάζεται μειωτικά ως πρόσωπο. Ο αρνητικός σχολιασμός για το ίδιο το παιδί περιέχει το κίνδυνο να δημιουργηθούν αρνητικές εικόνες συμπεριφοράς τις οποίες το παιδί υποσυνείδητα θα προσπαθήσει να επαληθεύσει (Στάμου 2012, 57-59).

Η μελέτη είναι συστηματοποιημένη. Περιλαμβάνει διαβαθμισμένους και καθορισμένους εφικτούς στόχους, χρήση σημειώσεων και πινάκων μελέτης, μιμητικά παραδείγματα. Επιδιώκεται η επιτυχία, η οποία αποτελεί σημαντικό μέσο κινητοποίησης του μαθητή για να συνεχίσει (Στάμου 2012, 61-63).

Η μέθοδος Suzuki, γίνεται μέσα από ατομικά και ομαδικά μαθήματα. Τα ομαδικά πραγματοποιούνται κάθε εβδομάδα ή 15 ημέρες και συμμετέχουν γονείς και μαθητές. Τα ομαδικά μαθήματα είναι πολύ σημαντικά διότι προσφέρουν μιμητικά παραδείγματα από μαθητές όλων των επιπέδων και ηλικιών τα οποία θεωρούνται εποικοδομητικά για την ανάπτυξη του ταλέντου και την ενθάρρυνση και κινητοποίηση του μαθητή.

Τέλος, για την κινητοποίηση του μαθητή σημαντικό ρόλο παίζουν οι συναυλίες. Ακόμα και στα πρώτα στάδια των μαθημάτων οι μαθητές συμμετέχουν σε «σπιτικές συναυλίες» ακόμα κι αν δεν μπορούν να παίξουν κάποιο κομμάτι· κάνοντας π.χ. απλά μια υπόκλιση. Τα παιδιά ενθαρρύνονται και αποκτούν κίνητρα για μελέτη και πρόοδο παρακολουθώντας επίσης πιο έμπειρους μαθητές σε συναυλίες ή σε ατομικά και ομαδικά μαθήματα (Στάμου 2012, 64-65).

Η προσέγγιση του Suzuki συνοψίζεται από τους William και Constance Starr (1983) στα εξής 8 βασικά συστατικά στοιχεία:

- 1) Θετικό περιβάλλον με ενθάρρυνση, ενδιαφέρον, έπαινο και πρότυπα μίμησης (η ακρόαση ηχογραφήσεων κατέχει σημαντική θέση)
- 2) Αφύπνιση και ανάπτυξη της επιθυμίας για εκτέλεση του μουσικού οργάνου
- 3) Απουσία στρες, καλλιέργεια θετικής αυτοεικόνας
- 4) Πολύ αργός ρυθμός προόδου στην αρχή
- 5) Μεγάλος αριθμός επαναλήψεων
- 6) Σεβασμός στον ατομικό ρυθμό προόδου κάθε παιδιού
- 7) Χαρά της μάθησης
- 8) Συνειδητοποίηση της προόδου από όλους (δάσκαλο, γονιό, μαθητή).

---

⁵ «Το θέμα είναι να καταφέρεις ώστε το παιδί να πει από μόνο του 'θέλω κι εγώ να παίξω' (Suzuki 1983, 95)

B. ΤΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ

Έπειτα από αυτήν την βασική παρουσίαση της μεθόδου Εκπαίδευσης Ταλέντου, θα παρουσιαστεί το έργο που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο και για τους στόχους του πτυχιακού μου πρότζεκτ. Ο ρόλος που ανέλαβα μέσα στο πλαίσιο αυτού του πρότζεκτ ήταν να παρέχω πιανιστική συνοδεία σε ομαδικά μαθήματα βιολιού Suzuki στο πλαίσιο του προγράμματος Baby Artist⁶ του Πανεπιστημίου Μακεδονίας σε μαθητές 4 χρονών και άνω. Το ρεπερτόριο που κλήθηκα να παίζω ήταν οι τόμοι 1,2,3 των πιανιστικών συνοδειών της μεθόδου βιολιού Suzuki που περιλάμβαναν πιανιστικές συνοδείες για τα κομμάτια που περιλαμβάνονται στα τρία πρώτα βιβλία της μεθόδου Suzuki για βιολί. Τα μαθήματα γίνονταν από εξειδικευμένες δασκάλες της μεθόδου Suzuki εβδομαδιαία, κάθε Σάββατο, σε τρεις ομάδες. Το μάθημα διαρκούσε 45' για κάθε ομάδα. Το επίπεδο και η ηλικία των μαθητών ποίκιλε σε κάθε ομάδα, όπως εξάλλου επιδιώκεται από την μέθοδο Εκπαίδευσης Ταλέντου.

B1. ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Η δομή του μαθήματος ήταν συνήθως η εξής: αρχικά η δασκάλα έκανε έναν έλεγχο όλων των βιολιών πριν ξεκινήσει το μάθημα για να σιγουρευτεί ότι όλα είναι κουρδισμένα και διόρθωνε αυτά που είχαν πρόβλημα. Ξεκινούσαμε με ένα κομμάτι έναρξης που ήξεραν όλα τα παιδιά και λειτουργούσε ως σήμα ότι ξεκινάει το σαρανταπεντάλεπτο μάθημα. Το ίδιο τραγούδι λειτουργούσε και ως τραγούδι λήξης.

Για να διευκολυνθεί η αφομοίωση των πληροφοριών, η διδασκαλία του κουρδίσματος, της στάσης του σώματος, του κρατήματος του δοξαριού κ.α. συνδυαζόταν με τραγούδι για κάθε μία από αυτές τις δεξιότητες. Ταυτόχρονα με την καλλιέργεια των δεξιοτήτων, το τραγούδι συνέβαλλε στην εξάσκηση και καλλιέργεια της εσωτερικής ακοής και της τραγουδιστικής ικανότητας των μαθητών.

Στο μάθημα του τμήματος των εντελώς αρχαρίων διδάσκονταν στην αρχή βασικά ρυθμικά σχήματα που αποτελούσαν τα ρυθμικά σχήματα των παραλλαγών από το «Φεγγαράκι» που θα ήταν και το πρώτο ολοκληρωμένο κομμάτι που θα έπαιζαν τα παιδιά. Ένα τρόπος ήταν, π.χ. ο εξής: στον πίνακα της τάξης τοποθετούνταν δύο ζωγραφιές σε χαρτί που απεικόνιζαν μια «σακαράκα» και ένα τρένο. Αντιστοιχούσαν στο βασικό ρυθμικό σχήμα από το Variation 1 του Βιβλίου 1 της μεθόδου. Το πρώτο («σα-κα-ρα-κα») αντιστοιχούσε σε τέσσερα δέκατα έκτα και το («τρέ-νο») σε δύο όγδοα. Στην συνέχεια, σαν παιχνίδι, η δασκάλα άλλαζε τη

---

⁶ Το πρόγραμμα «Baby Artist» ιδρύθηκε το 2001 στην Θεσσαλονίκη από την Λήδα Στάμου και τον Χρήστο Γερμένογλου. Σήμερα λειτουργεί υπό την αιγίδα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στη Θεσσαλονίκη. Έχει 11 ειδικά καταρτισμένους διδάσκοντες και δέχεται στα προγράμματά του περίπου 200 παιδιά και τις οικογένειές τους παρέχοντας πληθώρα μουσικών μαθημάτων (<https://babyartist.gr/>).

σειρά τους και ζητούσε κάθε φορά από διαφορετικό μαθητή να πει φωναχτά τις ρυθμικές λέξεις. Σε κάποια σημεία έπαιζα κι εγώ το ρυθμικό σχήμα στο πιάνο για βοήθεια, εφόσον είχε ζητηθεί από την δασκάλα. Οι μαθητές ενθαρρύνονταν και επιβραβεύονταν για την προσπάθειά τους.

Επίσης, παίζονταν ομαδικά παιχνίδια. Σε ένα από αυτά, η δασκάλα άφηνε δύο βότσαλα μπροστά στα παιδιά και τους ζητούσε να τα πιάσουν με το «χέρι του βιολιού» (το αριστερό) ή το «χέρι του δοξαριού» (το δεξί) και με το πρώτο, δεύτερο, τρίτο ή τέταρτο δάχτυλο το κάθε βοτσαλάκι. Οι μαθητές που δεν το έκαναν σωστά ή το έκαναν πιο αργά, «έβγαιναν» από το παιχνίδι μέχρι να μείνει ένας. Αυτός που έμενε στο τέλος κέρδιζε έναν επιπλέον αυτοκόλλητο σαν επιβράβευση. Κάθε ομαδική δραστηριότητα που είχε τη μορφή παιχνιδιού καθώς και νικητή, δημιουργούσε ευχάριστη παιγνιώδη ατμόσφαιρα, κίνητρα συμμετοχής στους μαθητές και χαρά, χωρίς να καλλιεργεί ανταγωνισμό ή αισθήματα αποτυχίας. Δίνονταν ιδιαίτερη μέριμνα στη θετική ατμόσφαιρα του μαθήματος, που απέπνεε συνεχώς ένα αίσθημα αποδοχής, ασφάλειας, και χαράς για όλους.

Οι γονείς συμμετείχαν και αυτοί στο μάθημα, διορθώνοντας το παιδί τους ανάλογα με την υπόδειξη που έκανε ο δάσκαλος. Εφόσον ο δάσκαλος θεωρούσε ότι το ρυθμικό σχήμα είχε δουλευτεί αρκετά με τους παραπάνω τρόπους, προχωρούσαμε στην εκτέλεση του κομματιού με τη συνοδεία του πιάνου. Εκτός από την ομαδική εκτέλεση του κομματιού, οι μαθητές καλούνταν να παίξουν το ίδιο κομμάτι σε ζευγάρια ή μόνοι τους ανάλογα με την κρίση του δασκάλου. Τα πιο προχωρημένα παιδιά έπαιζαν και κομμάτια ακόμα και από το δεύτερο βιβλίο, αλλά εκτελούσαν και το παλαιότερο κομμάτι σαν επανάληψη (η συνεχής επανάληψη του ρεπερτορίου είναι βασικό στοιχείο της μεθόδου Suzuki-κανένα κομμάτι δεν εγκαταλείπεται). Η ακρόαση και παρατήρησης της εκτέλεσης του κομματιού από πιο προχωρημένους μαθητές ήταν ενδιαφέρουσα για τους πιο αρχάριους και τους δημιουργούσε κίνητρα για προσπάθεια και μελέτη.

Ακόμα, πέραν του ομαδικού μαθήματος το κάθε παιδί ήξερε ότι θα συμμετάσχει σε μία συναυλία στην οποία θα του ζητούνταν να παίξει μόνο του ένα κομμάτι με την συνοδεία του πιάνου, ένα κομμάτι με άλλον έναν ή δύο συμμαθητές του (μικρό μουσικό σχήμα) και φυσικά να παίξει και μαζί με όλους τους υπόλοιπους μαθητές σε συγκεκριμένα κομμάτια (μεγάλο μουσικό σχήμα).

Σε κάθε μάθημα γινόταν μια σύντομη επανάληψη της προηγούμενης συνεδρίας όπως επίσης μια πιο μικρή επανάληψη από ενότητες άλλων συνεδριών που προηγήθηκαν (χωρίς συγκεκριμένη σειρά). Μέσα από τη συνεχή επανάληψη, επιτυγχάνονταν η καλλιέργεια της ικανότητας, η αφομοίωση της γνώσης και η απομνημόνευση του ρεπερτορίου και των επιμέρους στοιχείων του. Για το λόγο αυτό, ήμουν προετοιμασμένος για όλες τις ενότητες ώστε να μπορώ να συνοδέψω οποιοδήποτε κομμάτι ζητούνταν. Εκτός από τις επαναλήψεις, προσθέτονταν καινούργια ύλη η οποία έπρεπε να γίνει κατανοητή από τον γονέα, ώστε να μπορεί να βοηθήσει στο παιδί ως «δάσκαλος στο σπίτι», διορθώνοντας τυχόν λάθη.

Εννοείται ότι για μεγαλύτερο μέρος αυτής της ύλης γινόταν προεργασία στα ατομικά μαθήματα. Τα ομαδικά μαθήματα στόχευαν στην εμπέδωση της τεχνικής και του ρεπερτορίου που δουλεύονταν στα ατομικά μαθήματα, και στη δημιουργία κινήτρων μέσω των ομαδικών παιχνιδιών, της ακρόασης άλλων μαθητών κλπ.

Ένας ενδιαφέρων και αγαπητός τρόπος επανάληψης και εμπέδωσης της ύλης ήταν το παιχνίδι αντιστροφής ρόλων μεταξύ γονέα και μαθητή. Όταν ξεκινούσε το μάθημα, οι γονείς «γίνονταν μαθητές» και εκτελούσαν τις οδηγίες του δασκάλου και τα παιδιά έπαιρναν τον ρόλο του δασκάλου, παρατηρώντας και διορθώνοντας τυχόν λάθη του γονέα όπως σε θέματα στάσης σώματος, λαβής του δοξαριού κ.α.

B2. Η ΣΥΝΟΔΕΙΑ

Η πιανιστική συνοδεία των κομματιών που έπαιζαν οι μαθητές στα μαθήματα αυτά δεν ήταν αυτοσχεδιαζόμενη-στην ευχέρεια του πιανίστα, αλλά ήταν επακριβώς γραμμένη στα αντίστοιχα βιβλία της μεθόδου Suzuki αναλυτικά για κάθε κομμάτι. Όπως είναι αυτονόητο, ήταν απλή και συμπορευόταν ως προς τη δυσκολία με το επίπεδο των κομματιών. Στα πρώτα κομμάτια του βιβλίου, η συνοδεία περιλαμβάνει απλές αρμονικές διαδοχές, alberti bass⁷ στο αριστερό χέρι ενώ στο δεξί διπλασιάζονται τα επαναλαμβανόμενα βασικά ρυθμικά σχήματα της μελωδίας. Όσο αυξάνεται το επίπεδο δυσκολίας των βιολιστικών κομματιών, προστίθενται ενδείξεις δυναμικής, συζεύξεις και δακτυλισμοί στη συνοδεία η οποία γίνεται πιο ελεύθερη ρυθμομελωδικά. Πλέον, το πιάνο δεν υποστηρίζει απλά αλλά συνοδεύει το κομμάτι κάνοντας έναν μουσικό διάλογο με τον εκτελεστή.

Συνοδεύοντας, έπαιζα πιο σταθερά όταν συνόδευα μαθητές που είχαν πιο ανεπτυγμένη ρυθμική αίσθηση (συνήθως οι πιο προχωρημένοι) ενώ στους περισσότερους αρχάριους όπου ήταν λογικό να υπάρχει ρυθμική αστάθεια σε μεγαλύτερο βαθμό, προσάρμοζα την εκτέλεσή μου πάνω στον μαθητή. Όμως, με την πάροδο του χρόνου έβλεπα ότι η εκτέλεση όλων των μαθητών γινόταν πιο σταθερή ρυθμικά με αποτέλεσμα να μην χρειάζεται έντονη διακύμανση. Παρατήρησα ότι ακόμη και τα πολύ μικρά παιδιά προσαρμόστηκαν σχεδόν αμέσως στο παίξιμο με συνοδεία πιάνου.

Η συνοδεία, μετά από το πρώτο στάδιο γνωριμίας μου με κάθε παιδί, παρατήρησα ότι κυλούσε πολύ ομαλά. Τα παιδιά προσαρμόστηκαν γρήγορα και έδιναν την εντύπωση ότι παίζουν για πολύ καιρό με συνοδεία πιάνου. Αυτό μπορεί με βεβαιότητα να θεωρηθεί ότι οφείλεται στο ότι τα παιδιά εξασκούσαν στο σπίτι ακούγοντας τη μουσική από CD όπου τα κομμάτια του βιολιστικού ρεπερτορίου

---

⁷Κλασικός τύπος συνοδείας ηλεκτροφόρων που πήρε το όνομά του από τον Ιταλό τσεμπαλίστα και συνθέτη Domenico Alberti (Π. 1710-1740/46). Συνίσταται σε οριζοντιοποιημένες «σπασμένες» συγχορδίες με την μορφή αρπισμού και σειρά: χαμηλότερη νότα της συγχορδίας-ψηλότερη-μεσαία-ψηλότερη.

ακούγονται με συνοδεία πιάνου (όπως είδαμε, η μέθοδος Suzuki δίνει μεγάλη σημασία στην μουσική ακρόαση κατά την μάθηση). Αυτή η συνήθεια στη μελέτη τους δημιούργησε, όπως αποδείχθηκε, οικειότητα και ευχέρεια στην εκτέλεση με συνοδεία σε «πραγματικές» συνθήκες.

B3. ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΜΕ ΣΥΝΟΔΕΙΑ

Μέσα από την διαδικασία των διαφόρων δραστηριοτήτων προάγεται μια ιδιαίτερη, σε βάθος χρόνου, σχέση που αποπνέει αμοιβαία εμπιστοσύνη, οικειότητα και συναισθηματική ασφάλεια των παιδιών με τον διδάσκοντα συνοδό. Οι μικροί «λιλιπούτειοι» μαθητές εισάγονται σχεδόν ανεπαίσθητα σε διαδικασία συναισθηματικής καλλιέργειας, ανάπτυξης της δημιουργικής ευρηματικότητας και ενίσχυση της χωροχρονικής αντίληψης και κατά συνέπεια της ευφυΐας και της ψυχικής ισορροπίας τους. Τίθενται με αυτόν τον τρόπο τα θεμέλια για την μετέπειτα φυσιολογική ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους με απώτερο σκοπό την ομαλή εξέλιξή της μέχρι την ενηλικίωση και τον εμπλουτισμό της με ικανότητες και χαρίσματα που θα διατηρήσουν σε όλη τους τη ζωή.

B4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΙΑΝΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΕΙΑΣ ΑΠΟ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

Προκειμένου να διερευνηθεί σε ένα πρώτο, στοιχειώδες επίπεδο η επίδραση της πιανιστικής συνοδείας στο μάθημα, αποφασίστηκε να κατασκευαστούν και μοιραστούν ερωτηματολόγια σε γονείς και δασκάλους ώστε να αντληθούν σχόλια για την διαδικασία και παράλληλα να εξαχθούν βασικά συμπεράσματα. Και τα δύο ερωτηματολόγια κατασκευάστηκαν από τον συγγραφέα του παρόντος κειμένου, ελέγχθηκαν για τη σαφήνειά τους από εξωτερικούς «κριτές», ώστε να διαπιστωθεί αν υπήρχαν ασάφειες, δυσκολίες κλπ. και να γίνουν σχετικές διορθώσεις και προσαρμογές. Το Ερωτηματολόγιο Γονέα καθώς και το Ερωτηματολόγιο Δασκάλου παρατίθενται στο Παράρτημα 1 και 2 αντίστοιχα του παρόντος κειμένου.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν ήταν τα εξής στο ερωτηματολόγιο των γονέων (σε σύνολο 24 γονέων που ερωτήθηκαν):

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ					
1	ΝΑΙ	24	ΟΧΙ	0	
2	Αναλυτικά παρακάτω				
3	A 24	B 0	Γ 0	Δ 0	Ε 0
4	A 20	B 0	Γ 4	Δ 0	-
5	A 24	B 0	Γ 0	Δ 0	Ε 0
6	A 23	B 1	Γ 0	Δ 0	Ε 0
7	A 23	B 1	Γ 0	-	-
8	A 24	B 0	Γ 0	Δ 0	Ε 0
9	Αναλυτικά παρακάτω				

EP2: Οι γονείς έκαναν τις παρακάτω παρατηρήσεις: φάνηκε ότι η ύπαρξη πιανιστικής συνοδείας κέντρισε το ενδιαφέρον, δημιουργώντας συναυλιακή αίσθηση-συμμετοχή σε μουσικό σύνολο. Τα παιδιά εξοικειώθηκαν με το πιάνο, έμαθαν να συγχρονίζονται με αυτό και γενικότερα με άλλα όργανα από τα πρώτα στάδια εκπαίδευσής τους. Οι μαθητές βοηθήθηκαν στον ρυθμό. Κάποιοι γονείς είχαν στο σπίτι τους πιάνο και συνόδευαν, όσο μπορούσαν σε σχέση με το επίπεδο τους στο πιάνο, τα παιδιά τους στο σπίτι.

EP.9: Προτάθηκε από πολλούς γονείς να χρησιμοποιείται πιανιστική συνοδεία ακόμα και στα ατομικά μαθήματα (σε μία από αυτές τις περιπτώσεις προτάθηκε να γίνεται αυτό τουλάχιστον μία φορά τον μήνα). Οι γονείς δήλωσαν την επιθυμία να συνεχιστεί η διαδικασία όπως έχει, παρατηρώντας ότι ενισχύει την ποιότητα του μαθήματος.

Από τα παραπάνω αποτελέσματα καταλαβαίνουμε ότι η πιανιστική συνοδεία όχι μόνο ήταν αποδεκτή αλλά θεωρήθηκε από τους γονείς σημαντική σε διάφορα επίπεδα για τα παιδιά και το μάθημα.

Στο ερωτηματολόγιο των δασκάλων είδαμε τα παρακάτω αποτελέσματα (2 δάσκαλοι:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ					
1	ΝΑΙ	2	ΟΧΙ	0	
2	A 2	B 0	Γ 0	Δ 0	Ε 0
3	ΝΑΙ	2	ΟΧΙ	0	
4	A 2	B 0	Γ 0	Δ 0	Ε 0
5	Αναλυτικά παρακάτω				
6	ΝΑΙ	2	ΟΧΙ	0	
7	Αναλυτικά παρακάτω				
8	Αναλυτικά παρακάτω				

EP5: Σύμφωνα με τις απαντήσεις των καθηγητών, η πιανιστική συνοδεία τους βοήθησε να είναι πιο ευέλικτοι στο μάθημα μειώνοντας την προσοχή που έπρεπε να δείχνουν στη ρυθμική αγωγή. Είχαν την ευχέρεια να εστιάσουν περισσότερο σε άλλους παράγοντες σχετικά με το μάθημα (π.χ. στάση σώματος, κράτημα δοξαριού, εκφραστικότητα, ιντονασιόν-έλεγχο των σωστών πατημάτων στο τάστο του βιολιού έτσι ώστε να παραχθεί ο σωστός τόνος). Επομένως, διευκολύνθηκαν στο διδακτικό τους έργο.

EP7: Οι δάσκαλοι παρατήρησαν ότι τα παιδιά βοηθήθηκαν στο να παίζουν σταθερά στο τέμπο και ειδικά στον συγχρονισμό με την συνοδεία. Σύμφωνα με τα όσα δήλωσαν οι δάσκαλοι, τα παιδιά επηρεάστηκαν θετικά, ενθουσιάστηκαν από τον ήχο του πιάνου και τους δημιουργήθηκε κίνητρο για περισσότερο παίξιμο.

EP8: Όπως και οι γονείς, έτσι και οι καθηγητές θεωρούν ότι η πιανιστική συνοδεία θα ήταν καλό να επεκταθεί και στα ατομικά μαθήματα.

Συμπεραίνουμε, με βάση τα παραπάνω, ότι και οι καθηγητές είχαν πολύ θετική άποψη για την πιανιστική συνοδεία. Έκριναν ότι τους βοήθησε στο διδακτικό τους έργο και ωφέλησε τους μαθητές.

B5. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

Προχωρώντας σε μία συνολική αποτίμηση και σχολιασμό της διαδικασίας, πρέπει να επισημάνω ότι οι γονείς έδειξαν έντονη διάθεση συμμετοχής στην συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, πράγμα που δείχνει την αφοσίωσή τους στην μέθοδο Suzuki και στη φιλοσοφία και τρόπο διδασκαλίας αλλά και στη διάθεσή τους να βοηθήσουν σε ό,τι αφορά στη διαδικασία. Από τα όσα ανέφεραν στα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι δάσκαλοι και οι γονείς, αλλά και από όσα ένωσα εγώ προσωπικά, προκύπτει ότι δάσκαλοι, γονείς, παιδιά και συνοδός αποκομίσαμε πολλά πράγματα από αυτή την εμπειρία της συνοδείας, πράγματα που ήταν διαφορετικά για τον καθένα ανάλογα με τον ρόλο του στη διαδικασία.

Οι επίσημες συνοδείες των βιβλίων του ρεπερτορίου ήταν, προφανώς, απόλυτα κατάλληλες για το μάθημα. Θα μπορούσε όμως, σαν επέκταση να αξιοποιηθούν και άλλα όργανα για συνοδεία σε ορισμένα μαθήματα ώστε τα παιδιά να γνωρίζουν κι άλλα ηχοχρώματα, να μαθαίνουν βαθύτερα το όργανο τους και να τους προκαλείται μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη μουσική καθώς θα διευρύνονται οι μουσικοί τους ορίζοντες.

Κρίνοντας από τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του πρότζεκτ από γονείς και καθηγητές, συμπεραίνουμε ότι το πρότζεκτ πέτυχε τους στόχους του, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα του μαθήματος και κάνοντάς το πιο δημιουργικό και ευχάριστο για όλους. Τέλος, πρέπει να δηλώσω ότι συμμετοχή μου στο πρότζεκτ αυτό με ωφέλησε πολύ σε προσωπικό επίπεδο. Η συναναστροφή με μαθητές αυτής της ηλικίας και η οικειότητα που δημιουργήθηκε με τον καιρό μου δημιούργησε ερεθίσματα για διαφορετική σκέψη, ενίσχυσε την ευρηματικότητα μου μουσικά και με καλλιέργησε πνευματικά και ψυχικά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΟΝΕΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ με τίτλο:

«Πιανιστική συνοδεία του βιολιστικού ρεπερτορίου της μεθόδου Suzuki (βιβλία 1, 2 και 3): Από τη μελέτη στη συνοδεία σε ομαδικά μαθήματα βιολιού»

Φοιτητής: ΔΕΜΕΡΤΖΙΔΗΣ ΝΙΚΟΣ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: κ. Λήδα Στάμου

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

(απευθύνεται στους γονείς των μαθητών του Baby Artist-Πρόγραμμα «Οι Βιολιστές»)

1. Πιστεύετε ότι βοήθησε σε κάτι η ύπαρξη συνοδείας πιάνου στα μαθήματα;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

2. Αν ναι, σε τί; Μιλήστε μου για αυτό.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Με ποιο αξιολογικό χαρακτηρισμό θα περιγράφατε την πιανιστική συνοδεία του μαθήματος ως προς την ποιότητά της;

Α. Άριστη Β. Πολύ Καλή Γ. Καλή Δ. Μέτρια Ε. Κακή

4. Κατά πόσο σας φάνηκε χρήσιμη ή/και απαραίτητη η πιανιστική συνοδεία για το μάθημα;

Α. Απαραίτητη Β. Χρήσιμη αλλά όχι απαραίτητη Γ. Χρήσιμη και απαραίτητη Δ. Ούτε χρήσιμη ούτε απαραίτητη

5. Σε τι βαθμό πιστεύετε ή παρατηρήσατε ότι ωφέλησε γενικά τους μαθητές η ύπαρξη πιανιστικής συνοδείας στο μάθημα;

- A.** Πολύ Καθόλου   **B.** Αρκετά   **Γ.** Μέτρια   **Δ.** Ελάχιστα   **Ε.**

6. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η πιανιστική συνοδεία βοήθησε, τα παιδιά στην ρυθμική αγωγή (δηλαδή στο συγχρονισμό πιάνου-βιολιού σε σταθερό tempo/ταχύτητα);

- A.** Πολύ Καθόλου   **B.** Αρκετά   **Γ.** Μέτρια   **Δ.** Ελάχιστα   **Ε.**

7. Πιστεύετε ότι η παρουσία και χρήση του πιάνου ενίσχυσε το ενδιαφέρον των παιδιών για το μάθημα;

- A.** Ναι   **B.** Όχι   **Γ.** Δεν ξέρω-Δεν είμαι σίγουρος/η

8. Αν ναι, σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η παρουσία και χρήση του πιάνου ενίσχυσε το ενδιαφέρον των παιδιών για το μάθημα;

- A.** Πολύ Καθόλου   **B.** Αρκετά   **Γ.** Μέτρια   **Δ.** Ελάχιστα   **Ε.**

9. Αν έχετε κάτι άλλο που θα θέλατε να πείτε σχετικά με την παρουσία και χρήση του πιάνου στα μαθήματα, παρακαλώ σημειώστε το παρακάτω.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Σας ευχαριστώ!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΤΖΕΚΤ με τίτλο:

«Πιανιστική συνοδεία του βιολιστικού ρεπερτορίου της μεθόδου Suzuki (βιβλία 1, 2 και 3): Από τη μελέτη στη συνοδεία σε ομαδικά μαθήματα βιολιού»

Φοιτητής: ΔΕΜΕΡΤΖΙΔΗΣ ΝΙΚΟΣ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: κ. Λήδα Στάμου

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

(απευθύνεται στους δασκάλους του Baby Artist-Πρόγραμμα «Οι Βιολιστές»)

1. Σας άρεσε στο ομαδικό μάθημα η ύπαρξη πιανιστικής συνοδείας και σε ποιο βαθμό;

A. Ναι

B. Όχι

2. Αν ναι, σε ποιο βαθμό σας άρεσε;

A. Πολύ

B. Αρκετά

Γ. Μέτρια

Δ. Λίγο

E. Καθόλου

3. Σας διευκόλυνε σε κάτι στο ομαδικό μάθημα η ύπαρξη πιανιστικής συνοδείας;

A. Ναι

B. Όχι

4. Αν ναι, σε ποιο βαθμό σας διευκόλυνε;

A. Πολύ

B. Αρκετά

Γ. Μέτρια

Δ. Λίγο

E. Καθόλου

5. Τι πιστεύετε ότι προσέφερε στο ομαδικό μάθημα η πιανιστική συνοδεία;

.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Θεωρείτε ότι η πιανιστική συνοδεία επηρέασε τα παιδιά;

A. Ναι

B. Όχι

7. Αν ναι, πώς θεωρείτε ότι τα επηρέασε;

.....
.....
.....
.....

8. Πώς πιστεύετε ότι θα μπορούσε να βελτιωθεί η επίδραση της πιανιστικής συνοδείας στα παιδιά και στο μάθημα;

.....
.....
.....
.....
.....

Σας ευχαριστώ!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Στάμου, Λελούδα Ν. 2002. «Η μουσική διδασκαλία σύμφωνα με τη μέθοδο εκπαίδευσης ταλέντου' του Shinichi Suzuki: Θεμελιώδεις αρχές – προτάσεις για τη βελτίωση της οργανικής μουσικής διδασκαλίας στην Ελλάδα». Εργασία που παρουσιάστηκε στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση, Βόλος, 28-30 Ιουνίου 2002.

Στάμου, Λελούδα Ν. 2012. *Μια ανθρωπιστική προσέγγιση στη διδασκαλία της μουσικής: Η Φιλοσοφία και η Πράξη της ΜΕΘΟΔΟΥ SUZUKI (Ένα εγχειρίδιο για σπουδαστές, παιδαγωγούς και γονείς)*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Hermann, Evelyn. 1981. *Shinichi Suzuki: The Man and his Philosophy*. Summy-Birchard Music.

Morris, Carroll. 2005. *A Suzuki Parent's Diary, or How I Survived My First 10,000 Twinkles*. Αναθ. εκδ. Van Nuys, CA: Summy-Birchard Music.

Starr, William. 1976. *The Suzuki violinist: A guide for teachers and parents*. Knoxville, Tennessee: Kingston Ellis Press.

Starr, William, and Constance Starr. 1983. *To Learn with Love: A Companion for Suzuki Parents*. Summy-Birchard Music.

Suzuki, Sinichi. 1978. *Suzuki Violin School*. Τόμοι 1-3. Summy-Birchard.

_____. 1981. *Ability development from age zero*. Secaucus, NJ: Summy Birchard.

_____. 1983. *Nurtured by love (2nd ed.)* (W. Suzuki Trans.). Smithtown, New York: Exposition Press.

_____. 1998. *Sinichi Suzuki: His Speeches and Essays*. Van Nuys, CA: Summy-Birchard Music.